

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

ENGLAND CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND
EDUCATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION: a collection scientific works of the International scientific conference – London, England, 2026. Issue 1

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION**». Which took place in London , 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

Boshlang'ich sinf matematika darsliklaridan o'rin olgan sonli va o'zgaruvchili ifodalarga doir misol va masalalarni yechish usullari

Qozaqova Karimaxon Mamajonovna

«University Of Economics And Pedagogy » NOTM

Maktabgacha ta'lim va boshlang'ich ta'lim kafedrası katta o'qituvchisi

Azimova Dildoraxon Qaxramonjon qizi

BT – 39-22 guruh 3-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Boshlang'ich sinf matematika darslaridan o'rin olgansonli vao'zgaruvchili ifodalarga doir misol va masalalarni yechish usullari haqida ma'lumot bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich matematika kursi, sonli ifodalar, o'zgaruvchili ifodalar, komponent,

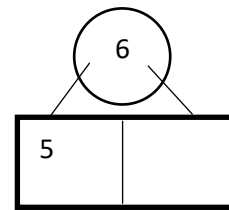
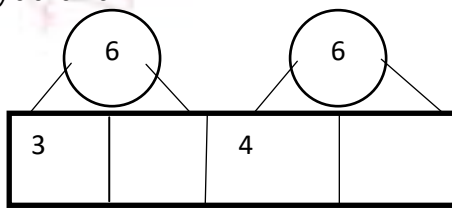
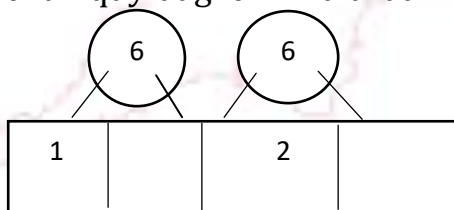
Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarni sonli va o'zgaruvchili ifodalargadoirmisol va masalalar yechishga o'rgatish, Boshlang'ich matematika kursining asosini tashkil etadi. Harbirdarsda sonli ifodalar ustida ishlash jarayonida o'quvchilar arifmetik amallarning komponentlari bilantanishib uning qoidalari asosida misol va masalalarni yechadilar. O'zgaruvchili ifoda tushunchasi bilantanishtirish o'quvchilar o'zgaruvchili ifodalarga doir har xil jadvallar, misol va masalalarni yechishningturli usullari bilan tanishadilar. Masalalar yechish orqali o'quvchilarda ushbu malakalar tarkib topishi kerak.

1. Masalani tinglashni o'rganish va mustaqil o'qiy olish.
2. Masalani dastlabki analiz qilish.
3. Masalani qisqa yozish malakasini shakllantirish.
4. Sodda va murakkab masalalarni yechishda amal tanlashni asoslab berish.
5. Yechimni bajarish, uni o'qituvchi talabiga mos qilib rasmiylashtirish va masala savoligajavobberish malakasi.
6. Masala yechimini tekshira olish malakasini shakllantirish.
7. O'ziga «qiziqarli» savollar berishi va ularga javob berish malakasini shakllantirish.

Ushbu qoidalarga rioya qilinsa, o'quvchilarda misol, masala va topshiriqlarni bajarishanchaasonkechadi.

Maqolaning bu qismida 1-4 sinf matematika darsliklaridan o'rin olgan sonli ifodalar,o'zgaruvchili ifodalarga doir misol va masalalarni yechish usullaridan namunalar ko'rsatib o'tamiz.

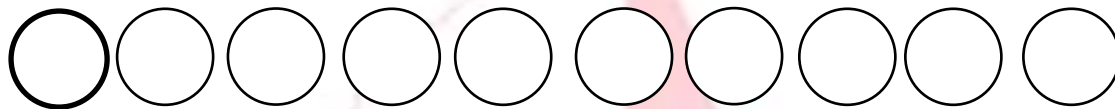
Topshiriq №1 Olti sonini hosil qilishning barcha yo'llarini ko'rsating. Buni uchun quyidagi chizmalardan foydalanamiz.

O'quvchilar olti sonini hosil qilishning barcha xususiy hollari bilan tanishadilar.

Topshiriq №2 Birdan o'ngacha bo'lgan sonlarga qo'shish va ayirish mavzusida hamo'quvchilar sonliifodalarga sonlarni qo'shish va ayiriga doir har xil topshiriqlarni bajarishni o'rganadilar. Masalan: 9gasonni qo'shish va ayirishni quyidagi misolda ko'rsatish mumkin. $9 + 1 = \square\square$ $1 + 9 = \square\square$

Bu kabi sonli ifodalarga doir topshiriq va misollarni ko'plab ko'rsatish mumkin. butopshiriqlarorqali birinchi sinf o'quvchilarini sonli ifodalar tuzish (qo'shish va ayirish)ga doir misollar bilantanishtiramiz.

Topshiriq №3 Sonli ifodalarga doir 1 sinf matematika darsligidan masalalar berilgan. O'quvchilar ularni rasimgaqarab masala tuzish va sonli ifoda orqali ifodalashga qaratilgandir. Rasimgaqarab masala matnini tuz va uni yech.

Masala: Akmalda 6 ta yashil doiracha bor edi. U ikkitasini o'rtog'i Samadga berdi. Akmal danechta doira qolgan? Bu kabi topshiriqlarni o'quvchilar dasttlab masala matnini tuzishadi va uni yechishuchun sonli ifoda tuzib yechiladi.

Topshiriq №4 Sonli ifoda tuzib ishlashga doir shu sinf darsligidan masalani qisqa yozuvi bo'yicha uni matninituzib yechish talab etiladi.

Qisqa yozuvi:

Bor edi - ? ta

Olindi - 2 ta

Qoldi - 4 ta

Bu masalani matnini tuzish talab etiladi:

Masala: bir taqsimchada bir nechta olma bor edi. Undan 2 ta olma olingandan keyintaqsimchada 4 ta olma qoldi.

Taqsimchada nechta olma bo'lgan? Bu masala ayirish amaliga doir bo'lib unda noma'lum kamayuvchini topish talab etiladi. $\square - 2 = 4$

Bunda o'quvchilarga kamayuvchi o'rniga qanday son qo'yib undan 2 sonini ayirsak 4 qoladi. Buson 6 dir.

Topshiriq №5 Quyidagi misollarni yeching.

$$50 + 14 = \square\square \quad 40 + 26 = \square\square$$

$$50 + 10 + 4 \quad 40 + 20 + 6$$

Sonli ifodalarni qo'shish usullari namuna sifatida ko'rinishi.

Topshiriq №6 Quyidagi misollarni yeching.

$$47 - 2 = \square\square \quad 47 - 20 = \square\square$$

$$40 + (7-2) = 40 + 5 = 45 \quad (40-20) + 7 = 20 + 7 = 27$$

Ayirish amalini namunali bajarish yuqoridagi misol tariqasida ko'rsatish mumkin.

Topshiriq №7 Qo'shish va ayirish amaliga doir quyidagi topshiriqni o'quvchilardan bajarish talab etiladi. a) topshiriq bo'yicha 10 soniga qo'shish, b) topshiriq bo'yicha 70 sonidan sonlarni ayirish. Shukabi misol, topshiriq va masalalarni darsliklarda berilgan.

Topshiriq №8 Tekshiring: a)

a	$13+a$	$58-a$
5	18	53
40	53	18
0	13	58
52	65	6

b)

a	$a+42$	$78-a$
3		
50		
20		
2		

a - variantda $13+a$ va $58-a$ o'zgaruvchili ifodalarga a ning qiymatlarini ko'rib hisoblangan jadvalni to'g'riligini o'quvchilar tekshirib ko'radilar.

b - variant $a+42$ va $78-a$ o'zgaruvchili ifodalarda $a=3$, $a=50$, $a=20$ va $a=25$ qiymatlar qo'yilib ifodalarning qiymatlarini topish talab etiladi. O'quvchilardan bu topshiriqni mustaqil bajarishlar talab etiladi.

Topshiriq №9 Jadvalni to'ldiring.

a	46	164	336		36	
b	118			238		28
a+b		274	478	587	554	165

O'quvchilar ushbu jadvalni to'ldirish uchun ular $a+b=c$ formulani va uning xususiy hollari $a=c-b$ va $b=c-a$ ni bilish talab etiladi. Shu yo'l orqali jadval to'ldiriladi va amallar komponentlari topiladi.

Xulosa. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak boshlang'ich sinf matematika darslaridan o'rinlangan sonli va o'zgaruvchili ifodalarga doir misol va masalalarni yechish bu bolalarning misol va masalalarni yechishda ko'nikma va malakalari shakllantiradi. Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarni bu yuqoridagi kabi sonli va o'zgaruvchili ifodalarga doir misol va masalalar yechishni o'rgatish, Boshlang'ich sinf o'qituvchilaridan turli usullardan foydalanishni talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. M. E. Jumayev . Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi. T, O'qituvchi. 2003-y.
2. Q. N. Tursunov va boshqalar . Boshlang'ich sinflarga matematika o'qitish metodikasi. (ma'ruzalar matni , amaliy mashg'ulotlar uchun ishlanmalar) Sam. Du .2008-y.
3. Q. N Tursunov va boshqalar Boshlang'ich sinf matematika darslarida tarbiyaviy vazifalarni xalq qilish. Ziyokor .N 10. 2010-y.

